

Biologische hennen: hoe gezond zijn ze?

Ir. Th.G.C.M. Fiks - van Niekerk, Ing. B.F.J. Reuvekamp en Dr. W.J.M. Landman

Thea Fiks - van Niekerk en Berry Reuvekamp zijn onderzoekers bij het Praktijkonderzoek Veehouderij te Lelystad. Wil Landman is dierenarts, specialist pluimveegezondheid bij de Gezondheidsdienst voor Dieren te Deventer.

In samenwerking met de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) en het Instituut voor Dierhouderij en Diergezondheid (ID) is de gezondheidsstatus van biologische leghennen onderzocht. Het Praktijkonderzoek Veehouderij (PV) heeft met een enquête gegevens van leghennen op 19 biologische bedrijven verzameld. Enerzijds zijn gegevens vastgelegd over de stal, het houderijsysteem, merk dieren, entschema, management (voer, water, uitloop, etc.). Anderzijds zijn ook de uitval, ziekteproblemen en medicijngebruik genoteerd. De GD heeft bloed- en mestonderzoek gedaan op dezelfde 19 biologische legbedrijven, waardoor de resultaten goed op elkaar aansluiten. Als referentie heeft de GD ook 17 legbedrijven met batterijen onderzocht.

Het PV heeft 47 biologische koppels bezocht op 19 verschillende bedrijven. De koppels zijn tussen februari 1999 en juli 2001 geboren en hadden een gemiddelde omvang van 1840 hennen (variërend van 80 tot 5400 hennen). Bovans GL en Nera waren de meest gebruikte hennen (elk 16 koppels) en Isabrown was een goede derde met 5 koppels.

De GD heeft aan het einde van de opfok en de legperiode mest- en bloedmonsters genomen van 19 biologische koppels. Hoewel uit de mestmonsters geen verschil naar voren kwam in aantal salmonel-labesmettingen, kwam dit wel uit het bloedonderzoek naar voren. Hierbij dient opgemerkt te worden dat in 20% van de gevallen biologische koppels geënt waren tegen Salmonella. In de toekomst zal dit bij alle koppels gebeuren in verband met IKB-eisen.

Uit het mestonderzoek kwam verder naar voren dat biologische leghennen vaker besmet zijn met *Campylobacter* en meer last hebben van wormen dan batterijhennen. Verder bleek *Brachyspira* spp. meer voor te komen bij biologische hennen. Van deze laatste bestaan meerdere soorten, waarvan een aantal flinke darmstoornissen kunnen veroorzaken bij leghennen. Doordat biologische hennen meer met hun eigen mest in contact komen, is de kans op besmettingen met b.v. wormen en *Brachyspira* spp. groter.

Hoewel uit het mestonderzoek naar voren kwam dat bij biologische hennen meer Coccidiën voorkomen, kwam dit niet tot uiting in een hoger percentage Coccidiose. Deze aandoening kwam slechts eenmaal voor.

Uit de enquête van het PV kwam naar voren dat de gemiddelde uitval bij biologische leghennen op 11,4% ligt. De variatie is echter enorm: van 0 tot 21 %. De uitval komt gemiddeld slechts voor 1,7% door pikkerij. Dit varieert echter van 0 tot 15%. De helft van de koppels heeft uitval door pikkerij, waarvan een kwart minder dan 1%. Andere uitvalsoorzaken zijn predatoren (vos, havik, buizerds), op een hoop kruipen en ziekteproblemen.

In 34% van de koppels zijn geen ziekten geweest. Bij 15 van de 47 koppels kwam één ziekteprobleem voor, vaak Coli, wormen of IB. Ook darmstoornissen kwamen vrij vaak voor, meestal als gevolg van *Brachyspira* spp. Coccidiose kwam slechts eenmaal voor. Bij een 13 koppels traden problemen met meerdere ziektes op.

Bloedluizen bleken wel aanwezig te zijn, maar bijna nergens werden ze als probleem ervaren. Dit geeft aan dat de besmetting niet hoog zal hebben gelegen. De helft van de koppels werd als bloedluisvrij aangemerkt. Bij de overige koppels werd meestal wel behandeld.

Uit de enquête leek naar voren te komen dat bij grotere koppels meer ziekteproblemen voorkwamen. Ook waren de kleinere koppels vaker bloedluis- en wormvrij. Koppelgrootte gaat echter vaak samen met de wijze van managen, zodat nader onderzoek nodig is om te zien of dit verband reëel is.

Geconcludeerd kan worden dat biologische hennen ten opzichte van batterijhennen meer problemen hebben met wormen, Salmonella, *Campylobacter* en *Brachyspira* spp. Bij 34% van de biologische koppels werden geen gezondheidsproblemen geconstateerd. Wel lag de gemiddelde uitval vrij hoog (11,4%). De indruk bestond dat de bloedluisproblematiek bij biologische koppels kleiner is dan in de reguliere houderij.